

5.4.2017

INVALIDILIITTO RY

ASIAANTUNTIJALAAUSUNTO

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta / 00102 Eduskunta / StV@eduskunta.fi

Asia: HE 15/2017, Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Viite: Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuuleminen

Invalidiliitto kiittää eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta osallistua valiokunnan kuulemistilaisuuteen. Invalidiliitto on fyysisesti vammaisten ihmisten valtakunnallinen vaikuttamisen ja palvelutoiminnan monialajärjestö. Liitto edustaa 149 jäsenyhdistyksensä kautta 30 000 fyysisesti vammaista ja toimintaesteistä suomalaista. Toiminta-ajatuksensa mukaisesti Invalidiliitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Lausunnossa arvioimme uudistusta fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten ihmisten näkökulmasta.

Invalidiliitto kannattaa lain tavoitetta luoda edellytykset itsehallinnolle kuntia suuremmalle hallintoalueelle. Uudistus etenee kuitenkin vauhdilla ja sen toteutuminen on riippuvainen merkittävässä määrin useista siihen liittyvistä muista lakihankkeista sekä aineellisen lainsäädännön toimeenpanon ja kulttuurin muutoksesta, minkä johdosta vaikutusten arviointi tässä vaiheessa on hyvin hankalaa. Esitämme seuraavassa fyysisesti vammaisten kansalaisten näkökulmasta keskeisimmät huomioitavat seikat.

Uudistuksen tavoitteita arvioitava YK:n vammaisyleissopimuksen toteutumisen näkökulmasta

Suomi on ratifioinut YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen. Yleissopimuksen tultua lain tasoisena voimaan on Suomen valtio oikeudellisesti sidonnainen yleissopimuksen kaikille velvoitteille ja vammaisten oikeuksien edistämiseksi. Yleissopimus rakentuu laaja-alaisen syrjinnän kiellon ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteilla. Maakuntahallinnon uudistusta on arvioitava oikeudellisesti suhteessa yleissopimuksen kansallisvaltiolle asettamiin velvoitteisiin. Yhtenä tällaisena keskeisenä velvoitteena on yleissopimuksen 4.3 artikla. Artikla edellyttää laadittaessa ja toimeenpantaessa lainsäädäntöä ja politiikkaa sekä muissa vammaisia henkilöitä koskevissa päätöksentekoprosesseissa, että valtion on neuvoteltava tiiviisti vammaisten henkilöiden ja heitä edustavien tahojen kanssa.



5.4.2017

Yleissopimus tulee huomioida läpileikkaavasti uutta lainsäädäntöä säädettäessä. Tämän lain valmistelussa vammaisia kansalaisia ei ole kuultu siten kuin yleissopimus edellyttää. Lisäksi useissa hallintorakenteisiin liittyvissä järjestämisvastuuta määrittävissä valtuutussäädöksissä ei ole huomioitu niiden vaikutuksia vammaisten ihmisten arkea turvaaviin subjektiivisiin oikeuksiin, kuten esim. vammaispalveluihin.

Jotta peruselämän edellytyksiä turvaavien vammaispalveluiden saatavuus ja riittävyys voidaan arvioida niin, että ne tulevat turvatuksi YK:n vammaisten yleissopimuksen tason mukaisesti, tulisi vaikeimmin vammaisten palvelut nimenomaisesti arvioida erikseen. *Esityksen mukaan maakuntien ja aluehallintovirastojen tulee antaa vuosittaisia raportteja alueidensa palvelujen saatavuudesta, taloudellisesta ja sekä valvonnan yhteydessä saatujen tietojen tilasta sosiaali- ja terveystieteille valtakunnallisen saatavuuden ja rahoituksen riittävyyden arvioimiseksi. Invalidiliitto esittää, että niiden tulisi antaa tässä yhteydessä myös erillinen selvitys siitä, kuinka vammaisten henkilöiden sosiaali- ja terveyspalvelut ovat toteutuneet yhdenvertaisuuden sekä vaikuttavuuden osalta.*

Lainsäädännön hierarkia ja vastuun toteutuminen on ongelmallinen vammaispalvelujen näkökulmasta

Esityksen mukaan maakunnalla on vastuu järjestämisvastuulleen kuuluvien palvelujen toteuttamisesta. Tuottamista koskevan vastuun toteuttaminen ja valvonta on kuitenkin ongelmallinen. Esitys ei huomioi, että järjestämisvastuu tulee kantaa myös sitä säätelevän aineellisen lainsäädännön toteutumisen ja sen valvonnan osalta.

Vammaispalvelulain toimeenpanoa, tuottamista ja toteuttamista määrittelee lain sisältö, joka lähtee siitä, että palvelut on järjestettävä yksilöllisen elämäntilanteen ja tarpeen mukaisesti. Velvoittavuus on vahvassa muodossa ja se poikkeaa näin muista sosiaalipalveluista. Vammaispalvelulain toimeenpanoa ohjaavat merkittävät tulkintanormit; perustuslaki ja syrjinnän kieltä, YK:n vammaisyleissopimus, asiakaslaki, hallintolaki jne. jotka tulee huomioida palvelua järjestettäessä. Nämä lainsäädännön toimeenpanoon liittyvät reunaehdot eivät tule esille hallintorakenteen pykälätasolla eivätkä perusteluissa. Puute on merkittävä, koska vammaispalveluilla turvataan perustavaa laatua olevia oikeuksia ja välttämättömän huolenpidon turvaamista useimmissa vammaispalveluissa subjektiivisina oikeuksina, kuten asumispalveluiden ja henkilökohtaisen avun kohdalla.

Maakunnan ja palvelutuottajien omat strategiset linjaukset, sopimukset ja päätökset, järjestämisvastuun siirrot ja lukuisat tuottajien sopimukset ja sopimusketjut tulevat aiheuttamaan merkittäviä oikeusturvapuutteita palvelun laadussa ja tuottamista koskevan vastuun toteuttamisessa ja valvonnassa, jos tätä ei säädellä tarkemmin rakenteissa. Nämä tulisi huomioida näin ollen ainakin maakuntalaissa, järjestämislaissa, tuottamislaissa,



5.4.2017

rahoituslaissa sekä valinnanvapauslaissa.

Järjestämisvastuun onnistumisessa on keskeistä sopimusoikeuden hallinta. Maakuntien tulee osata määritellä kaikkien erilaisten palvelujen sopimusehdot, palvelukuvaukset ja palvelun laadun määrittely. *Palvelun tuottajien kanssa tehtäviin sopimuksiin tulee saada kirjaukset, kuinka palvelun tuottaja varmistaa, että palvelu vastaa lain sisältöjä ja takaa esteettömyyden sekä potilasturvallisuuden kaikille asiakkailleen yhdenvertaisesti mahdollistaen palvelujen saavutettavuuden.*

Yhteistyö ja palveluintegraatio

Sosiaali- ja terveydenhuollon menettelylait edellyttävät asiakas- ja potilaskeskeisyyttä. Tämä tulee nostaa vahvemmin esiin laissa. Lakiluonnoksessa demokratia näkyy yleisellä vaikuttamisen tasolla, mutta ei palvelua välttämättä tarvitsevalle ihmiselle. Lakiesityksessä sosiaali- ja terveydenhuollon keskinäinen yhteistyövelvoite ei nouse riittävästi esiin. Vaikeavammaiset ihmiset ovat usein pitkäaikaisesti ja elämänmittaisesti riippuvaisia yhteiskunnan palvelujärjestelmästä. Tämän takia he ovat keskimääräistä kansalaista riippuvaisempia palvelujärjestelmän toimivuudesta. Heillä jos kellään toimiva palveluintegraatio tukee yhdenvertaisuutta ja arjen toimintoja. Se vähentää myös toimintakyvyn rajoitteista aiheutuvia haittoja. Ammattiosaaminen korostuu vaikeimmin vammaisten ihmisten ja harvinaisiin sairauksiin liittyvien palveluiden tarpeen arvioinnissa ja palveluiden järjestämisessä.

Maakunnan järjestämisvastuussa tulee velvoittaa esteettömyyteen

Esityksen mukaisesti maakunnalla on laaja järjestämisvastuu sille erikseen säädettyjen tehtävien järjestämisessä. Tehtävien hoidosta järjestämisvastuussa olevalle maakunnalle tulee säätää velvollisuus vastata siitä, että laissa säädettyjen oikeuksien toteutuminen ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittaminen on järjestetty esteettömästi ja saavutettavasti. Lakiehdotuksen perusteella sosiaali- ja terveystalvija toteutettaessa on edistettävä esteettömyyttä. Pelkkä edistämistävelvoite ei ole riittävä. Palvelu, joka on esteellinen estää käytännössä toimintakyvyltään rajoittuneen asiakkaan mahdollisuuden käyttää palvelua. Sosiaali- ja terveystalvijailla on keskeinen merkitys toimintakyvyn ylläpidossa, terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidossa sekä syrjäytymisen estämisessä. Esteellinen palvelu lisää erityisratkaisujen ja -palvelujen tarvetta ja näin kustannusten kasvua. *Invalidiliitto vaatii, että toteutuksen on oltava esteetöntä, mikä on kirjattava myös lakitasolle.*

Vammaisten asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksista tulee säätää vahvemmin lain tasolla



5.4.2017

Esityksellä arvioidaan olevan merkittäviä positiivisia vaikutuksia demokratiaan, asukkaiden vaikutusmahdollisuuksiin sekä poliittiseen toimintakulttuuriin ja -järjestelmään. Hyvin moniulotteisen hallintorakenteen perustamisen vaikutukset tavoiteltuihin päämääriin vähemmistön näkökulmasta kytkeytyvät keskeisesti siihen, millä tasolla ja miten näiden ryhmien vaikuttamismahdollisuudet on kirjattu lakiin.

Vammaisten ihmisten kannalta demokratiaulottuvuus on hankala. Vammaiset ihmiset edustavat normikansalaisista poiketen erilaista ja hajanaista vähemmistöä. Demokratiassa toimitaan aina enemmistöjen ehdoilla. Vammaisten ihmisten ääni ei vaikuta demokraattisen päätöksenteon sisältöön ja lopputulemiin. Vammaiset ihmiset ovat keskimääräistä kansalaista riippuvaisempia yhteiskunnallisesta päätöksenteosta.

Tutkimuksissa on havaittu, että vammaiset ihmiset kohtaavat eniten syrjintää sosiaali- ja terveyspalveluissa. Vammaisten ihmisten syrjintä on hyvin monialaista ja sitä tapahtuu kuitenkin kaikilla elämän eri osa-alueilla. Ongelmana on, että vammaisten ihmisten syrjintätilanteita ei tunnisteta. Vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän ehkäisemiseksi keskeiseksi oikeusturvamekanismiksi on tullut reilu vuosi sitten voimaan uudistettu yhdenvertaisuuslaki. Lain soveltamisala on laaja ja se tulee huomioida myös uudessa lainsäädännössä. Myös Suomen perustuslaki ylimpänä säädöksenä velvoittaa julkista valtaa turvaamaan tosiasiallisen yhdenvertaisuuden riittävin lainsäädännöllisin toimin ja esim. vammaisten kansalaisten osalta tarvittaessa positiivisilla erityistoimilla.

Päätöksenteon keskittyessä vammaisten kansalaisten mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa heikkenevät. Vammaisten kansalaisten yhdenvertaisten demokraattisten oikeuksien turvaaminen edellyttää vahvempia rakenteita kuin mitä maakuntalakiluonnoksessa esitetään. YK:n yleissopimuksen 4.3 artikla edellyttää, että laadittaessa ja toimeenpantaessa lainsäädäntöä ja politiikkaa sekä muissa vammaisia henkilöitä koskeissa päätöksentekoprosesseissa on neuvoteltava tiiviisti vammaisten henkilöiden ja heitä edustavien tahojen kanssa. Nyt esitetyllä vammaisneuvostolla ei ole oikeudellisesti mitään toimivaltaa, toisin kuin esimerkiksi vähemmistökielen vaikuttamistoimielimellä, alueellisilla liikuntatoimielimillä tai romaniasiain neuvottelukunnalla. Eri vähemmistöryhmien yhdenvertaisuus ja perusoikeudet näyttävät olevan hyvin epäsuhteisia demokraattisen vaikuttamisen ja osallisuuden osalta erityisesti vammaisten kansalaisten näkökulmasta.

Vammaisneuvostoille tulee antaa todellinen toimivalta edistää vammaisten kansalaisten osallistumismahdollisuuksia ja yhdenvertaisuutta sekä yhteiskunnallisia elinolosuhteita alue- ja paikallistasolla kohdistuvaa syrjintää vastaan sekä selvitysten, arviointien ja seurannan perusteella tehdä maakuntahallitukselle ehdotuksia palvelujen kehittämiseksi.

Maakunnan päätöksenteossa tulee ottaa huomioon toimielimen tekemät selvitykset, arviot ja



5.4.2017

määrittelyt palvelujen tarpeesta. Lisäksi tarvitaan maakunnallisia yhdenvertaisuusasiamiehiä varmistamaan esteettömyyden ja saavutettavuuden toteutuminen maakunnallisessa maankäytössä, asumis- ja liikennepolitiikassa sekä sosiaali- ja terveystaloudessa. (Jäljempänä pykäläehdotus.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisessä vaikeavammaisten ja harvinaissairauksien palvelutarpeen arviointi tulee liittää maakunnan palvelustrategiaan

Invalidiliitto kiinnittää erityistä huomiota vaikeimmin vammaisten ja harvinaista sairautta sairastavien ihmisten sosiaali- ja terveystalouteihin, mitkä poikkeavat useimmiten elämänmittaisina palveluina muiden kansalaisten palvelutarpeista. Näin ollen erityisesti kuntoutus-, apuväline- ja vammaispalveluilla sekä esteettömällä toimintaympäristöllä on vahva merkitys. Oikein järjestettynä ne tukevat myös lakiuudistuksen yleistä tavoitetta väestöryhmien välisten hyvinvointi- ja terveyserojen vähentämisestä sekä taloudellisen tehokkuuden toteutumista.

Valinnanvapauden ja palveluiden saatavuuden lähtökohdista Invalidiliitto korostaa maakuntien yhteistyösopimusten sisällöllistä merkitystä suhteessa asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarpeeseen ja maakunnissa olevaan tosiasialliseen palvelutarjontaan sekä maakuntien väliseen yhteistyöhön.

Invalidiliitto esittää, että vaikeavammaisten ja harvinaissairauksien aiheuttamien palvelutarpeiden arviointi liitettäisiin nimenomaisella säännöksellä maakunnan palvelustrategiaan. On todennäköistä, että tietyt hyvinkin vaativat, yksilölliset ja harvinaissairauksien ja vaikeavammaisten palvelut eivät aina toteudu markkinaehtoisesti ja laissa säädettyyn palveluun syntyy markkinoiden kautta puute.

Vaikeavammaisten ja harvinaissairauksien palveluiden kohdalla on yhdenvertaisesti turvattava valinnanvapaus palveluille. Valinnanvapauden tosiasiallinen toteutuminen on riippuvainen hallintorakenteen lainmukaisesta toimivuudesta. Vammaisten ihmisten tarvitsemista palveluista ei tule muodostua palveluita, joita maakunnan palvelulaitos puskurityyppisesti tuottaa. Invalidiliitto kiinnittää huomiota siihen, että yhtiöittäminen saattaa johtaa tilanteeseen, jossa vammaiset jäävät julkisomisteisten yhtiöiden asiakkaiksi palvelun laadun jäädessä epätasaiseksi.

Harvinaissairaiden ja vaikeavammaisten palvelut kannattaa keskittää

Invalidiliitto kannattaa erityisosaamisen keskittämistä pienen väestönosan käyttämissä vammaispalveluissa. Näin varmistetaan osaaminen ja laadukas hoito. Asukkaiden



5.4.2017

yhdenvertaisuus lisääntyy kun paikalliset erot palvelujen saatavuudessa vähenevät. Lähtökohtana on oltava, että hyvät käytännöt siirretään kaikkialle jokaisen hyödynnettäväksi. Hallinto on tarkoituksenmukaista keskittää maakunnallisesti, mutta vammaisten asiakkaiden toimintakyvyn ja tarpeen arvioiminen sekä palvelujen tuottaminen tulee kuitenkin toteuttaa lähellä ja paikallisesti vammaisten ihmisten ja heidän perheidensä omassa elin- ja toimintaympäristössä.

Vaikeavammaisten vammaispalvelujen rahoitus tulee korvamerkintä

Maakunnan talouden perustana ovat mm. maakuntalaki ja maakuntien rahoituslaki. Toimivan talousohjauksen kannalta on otettava huomioon maakuntien erot rahoituksen kohdentamisessa. Siksi maakunnalla tulee olla riittävästi ohjausvaltaa ja harkintaa korvausten yksityiskohdista. Tästä huolimatta vammaisten ihmisten välttämättömään huolenpitoon liittyvien palvelujen rahoitusmallia tulee vahventaa. Yleiset väestön ikää, sairastavuutta tai työllisyyttä kuvaavat luvut eivät anna riittävän kattavaa kuvaa. Eivät myöskään ikäryhmäkohtaisiin ja palveluihin käytettävät tehtäväkohtaiset painotukset; terveydenhuolto, vanhustenhuolto, sosiaalihuolto.

Vaikeavammaisten palvelut ovat pääasiallisesti koko elämän mittaisia ja jatkuvaluonteisia ja niiden tarve vaihtelee alueellisesti. Esimerkiksi erilaisia Kelan myöntämiä vammaisetuuksia saa yli 300 000 henkilöä; kaikki vammaiset henkilöt eivät kuitenkaan ole näiden tukien piirissä, eivätkä kaikki käytä vammaispalveluja. Tarvetekijä ”Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien alle 55-vuotiaiden määrä” ei myöskään kata riittävästi kaikkia vammaisia henkilöitä. Vamma ei ole sairaus, eikä mikään vamma siksi ole sairastavuuskertoimen terveydenhuolto-osatekijän kustannustekijä. Eri vammoihin kuitenkin voi – usein hyvin kiinteästikin – liittyä kustannustekijöiksi määriteltyjä sairauksia. Lisäksi vammaisten ihmisten määrässä suhteessa koko väestöön on huomattavia alueellisia eroja. Maakuntia koskeva rahoituslaki antaisi yksiselitteisesti maakunnille päätösvallan saamansa valtion rahoituksen kohdentamisesta tehtäviensä hoitamiseen. *Jotta monipolvisessa, hyvinkin vaikeasti hallittavassa hallintorakenteessa sekä sopimusketjutuksissa vaikeimmin vammaisten palvelut sosiaali- ja terveyspalveluissa tulisi turvatuksi, esitämme, että vammaisten ihmisten osuus väestöstä otetaan mukaan valtion rahoitusta määrittäviin tarvetekijöihin.*

Vammaispalvelun henkilökohtainen apu tulee lisätä palvelujen järjestämiseen maakunnan muuttuessa

Yhä enenevissä määrin vaikeavammaisten palveluita järjestetään ihmisen oman kotiin eikä erityisiin hoito-, hoiva-, tai asumispalveluyksiköihin. Sosiaali- ja terveyshuollon järjestämislaissa ehdotettu 56 § ja sen mahdollistama ennakollinen hakemusoikeus asumista tukevien palveluiden järjestämiseen tulee kirjata koskemaan myös vammaispalvelulain



5.4.2017

henkilökohtaista apua. Vaikeavammaisten perustuslaillisen kotikunnan valintaoikeuden turvaaminen palveluiden saatavuuden näkökulmasta tulee turvata siten. Nyt oikeus koskisi vain henkilöä, joka ei ikänsä, vammaisuutensa tai muun sellaisen syyn vuoksi kykene asumaan hakemassaan maakunnassa ilman perhehoitoa, laitoshoidoa tai asumispalveluita. Henkilökohtaista apua ei ole luettu osaksi tätä. *Säännöksen tulee koskea myös niitä tilanteita, joissa vaikeavammainen henkilö tarvitsee runsaasti henkilökohtaista apua päivittäistoimiin.* Invalidiliiton tiedossa on lukuisia tilanteita, joissa vaikeavammaisella henkilöllä on ollut merkittäviä oikeudellisia vaikeuksia välttämättömän palvelukokonaisuuden uudelleenjärjestämisessä tilanteissa, joissa joko vanha tai uusi kotikunta ei ole halunnut järjestää palveluita tai jopa pakottanut toiseen kuntaan sijoittamansa asiakkaan siirtämään kotikuntansa kirjat sijoituspaikkakunnalle vastoin tahtoaan. Nyt on oikea vaihe korjata tilanne. (Jäljempänä pykäläehdotus.)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Kolmannen sektorin merkitys asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävässä on laaja-alainen ja vaikuttava. Järjestöillä on monitasoisia keinoja olla mukana maakunnallisessa ja kunnallisessa yhteistyössä. Järjestöt tarjoavat monille vammaisille ihmisille osallistumismahdollisuuksia erityisesti kokemustietoon perustuvassa vertaistukitoiminnassa. Järjestöjen kautta saatava käyttäjäkokemustieto tulee hyödyntää maakunta- tai kuntatason toimintojen yhteiskehittämisessä. Kuntien ja maakuntien on kannettava vastuu asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä poikkihallinnollisesti ja yhteistyössä. Lisäksi järjestöt osallistuvat tämän tärkeän yhteiskuntapoliittisen tehtävän toteuttamiseen.

Pykäläehdotukset

Maakuntalaki

II OSA

5 luku Maakunnan asukkaiden osallistumisoikeus

Uusi pykälä § Maakunnallinen vammaisneuvosto

”Maakuntahallituksen on asetettava vammaisten maakunnallinen vaikuttamistoimielin. Toimielimen jäseniksi valitaan maakunnan vammaisia asukkaita edustavia henkilöitä sekä maakunnan kunnissa toimivien kunnallisten vammaisneuvostojen jäsenistä siten, että kustakin vaikuttamistoimielimestä valitaan vähintään yksi edustaja sekä hallinnon eri organisaatioiden riittävä edustus.

5.4.2017

Maakunnallisen vammaisneuvoston tehtävänä on selvittää, arvioida ja määritellä maakunnan vammaisten asukkaiden palvelujen tarvetta sekä seurata näiden palvelujen saatavuutta ja laatua. Toimielimen tehtävänä on selvitysten, arvioinnin ja seurannan perusteella tehdä maakuntahallitukselle ehdotuksia vammaisten palvelujen kehittämiseksi. Maakuntavaltuuston on kuultava maakunnallista vammaisneuvostoa maakuntastrategian valmistelussa. Vaikuttamistoimielimellä voi olla myös muita maakuntahallituksen määrittämiä tehtäviä. Vaikuttamistoimielin antaa vuosittain maakuntahallitukselle kertomuksen vammaisten palvelujen toteutumisesta.”

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettu laki

7 luku Erinäiset säännökset

56 § 1 momentti Palvelujen järjestäminen maakunnan muuttuessa

*”Henkilö, joka haluaa muuttaa toisessa maakunnassa sijaitsevan kunnan asukkaaksi, mutta ei ikänsä, vammaisuutensa tai muun sellaisen syyn vuoksi kykene asumaan siellä ilman perhehoitoa, laitoshoidon, asumispalveluita tai **päivittäistoiminnoissa runsaasti tarvittavaa vaikeavammaisten henkilökohtaista apua**, voi hakea näitä palveluita siltä maakunnalta, johon tämä toinen kunta kuuluu, samoin perustein, kuin jos hän olisi tämän toisen kunnan asukas.”*

Lopuksi

Yksilöllistä tarvetta vastaavat, oikea-aikaiset sekä esteettömät sosiaali- ja terveysterveystoimet ovat perusta vammaisten ihmisten mahdollisuuteen elää ja toimia yhteiskunnan yhdenvertaisina jäseninä. Tämän takia erityisesti vaikeimmin vammaisten ihmisten palvelutarpeet on otettava erityiseen tarkasteluun maakuntalain ja sosiaali- ja terveysterveystoimilainsäädännön kokonaisuudessa.

Helsingissä 5. huhtikuuta 2017

Invalidiliitto ry

Petri Pohjonen
pääjohtaja

Laura Andersson
yhteiskuntasuhdejohtaja

Lisätietoja:

Elina Nieminen, lakimies (elina.nieminen@invalidiliitto.fi)

Riitta Saksanen, terveysterveystoimittainen asiantuntija (riitta.saksanen@invalidiliitto.fi)